

CSÁKY LAJOS: PETŐFI

SÓTÉR ISTVÁN:

PETŐFI, a világforradalmár patrióta

Petőfi feltétlenül hisz a szabadságban, s föntartások nélkül lelkesedik a forradalomért. Ebben különbözik azoktól a kortársaitól, akik a polgári forradalmak vívmányait megkínálják ugyan, — de a feljükk vezető útját, a forradalom útjától: visszarettennek.

Petőfi hite a szabadságban, s a szabadságot szülő forradalomban: egyedülálló helyet biztosít neki magának a magyar szabadságharc történetében is. Mert a forradalomtól megrettenőkkel szemben Petőfi mintegy a forradalom eredetéhez nyúl vissza, a jakobinus indulatok valódi példáihoz fordul, s türelmetlen szenvedéllyel kívánja a forradalmi eszméket legtokéletebb formájukban kiharcolni. Nem a fél — a teljes igazság kell neki. Nem tanulságokért, — követendő példákért folyomodik a forradalmak történetéhez. A nép sorsával együttérző, a nép vágyait kifejező Petőfi szükség-szerűen jut el a forradalom gondolatáig. És szükségszerűen válik patriótává is. Épp, mivel a maga népét, a maga hazáját őszintén, mélyen szerette Petőfi, tudta magáévá tenni más népek szabadságának, boldogságának ügyét. Tudta: az ő népe jövőjét is csak a forradalom biztosíthatja. De tudta: a többi nép jövőjét is csak forradalom. Ezért harcolt

a magyar nép szabadságával egyidejűleg — világszabadságért.

A mai kor embere számára Petőfi nem kevesebbet nyújt, mint a maga kora számára — és legalább ugyanannyit, mint a világköltészetnek azok a legnagyobb alkotói, akik Goethétől kezdve a XIX. század első feléig angol, francia, orosz és német irodalmában a költészet új kivirágzását hozták létre. Petőfi költészete sajátos, új színekkel gazdagította ezt a kivirágzást.

Petőfi költői egyetemessége a nép valamennyi rétegére támaszkodik, a falu embereinek életét, sorsát épp úgy ábrázolja, és kifejeli, mint a kialakuló új, városi világ embereit. Aki annyira szerette az embert és a természetet, a dolgozó, a boldogság és teljesség után törekvő népet, mint Petőfi, annak szükségképp harcolnia kellett a szabadságért, az emberi élet lehetőségeinek boldog és teljes kibontakozásáért. Ez a törekvése nemcsak a maga korához kötötte — ez a törekvése közös az emberi nem fejlődésének, a társadalom tökéletesedésének későbbi történelmi korszakaival is. Petőfi költősége, emberisége, változatlan frisséggel marad időszertől a mi korunkban éppúgy, mint az utánunk következőkben.

(Részlet a Társadalmi Szemle decemberi számában megjelent írásból.)

JUHÁSZ
GYULA:

Petőfi ünnepére...

Petőfi ünnepére fel,
A munka véle ünnepel,
Dalában él múlt és jelen
És a jövő, a végtelen.
Áteng az bércezen és folyón.
Virrasztva és vigasztalón!

Dolgos magyarság, dalra, tetterre,
[talpra,
Indulni vigan, bátran, büszke
[harcba,
Tudás és munka fegyverét emelve,
Hazát szerezni újabb évezerekre!

Petőfi ünnepére, fel,
A munka véle ünnepel,
Dalában él múlt és jelen
És a jövő, a végtelen!
Föl, talpra, munkás nemzetünk,
Petőfi telke győz velünk!

Megidézttük dísztermünkbe

December 14-én este színtűltig megtelt a tudományegyetem legnagyobb terme, az Auditorium Maximum.

Mindenkihez! — szöftotta meg a plakát napok óta az egyetemre járókat.

— Mindenkihez — szöft az ünnepi megemlékezés, amelyet Petőfi Sándor emlékére rendeztek. Bevezetésként Margitay Ágnes szavalta el a XIX. század költői című Petőfi verset, majd dr. Serfőző Lajos oktatási rektorhelyettes nyitotta meg az emlékünnepeket.

Mindenkihez — szöft ma is Petőfi — mondta dr. Serfőző Lajos — hiszen bármely életkorú és műveltségű ember gyönyörködhet verseiben. Az ünnepi beszédet Lukácsy Sándor, az irodalomtudományok kandidátusa, az MTA Irodalomtudományi Intézetének osztályvezetője mondta. Mindannyiunknak alkalma volt tucatnyi emlékbeszédet végighallgatnia, kívülről tudjuk, mit szoktak ilyenkor mondani a szónokok, de Lukácsy Sándor megemlékezése eltért a szokványostól; valóban Petőfit idézte meg:

— Dísztermek nyílnak meg mint most itt ez, aulák, ünnepi termek, fényes csarnokok, visszahangozni csillárjaik alatt a díszbeszédet; — kunyhók fia, csárdák költője, hogy festene közöttünk, s egváltalán, eljönne-e köznök, aulába, csarnokba, díszterembe, ó?

Eljönne: miért is ne? Elment a szatmári megyebál tánctermebe is, lejtett és ropta „Júliával, és nem gondolnám, hogy esetlenül, ha egyszer elnyerte a kényes lány kegyét. Aulák fénye sem taszította.

ná. A tiszta erkölcs volt jelszava, nem a vadóc puritánság. A márciusi ifjak programját nem ő fogalmazta, de vallotta maga is, ekként: „Mi gazdag és fényes városokat akarunk látni, mi azt kívánjuk, hogy az országnak legyen egy nagy palotája, legyenek egyszerű intézetei, a polgárok legyenek vagyonosak, bírjanak kényelmes és tiszta házakkal.”

Nos, megidézttük aulánkba mégis? Különbö mindegy: kéretlenül is itt van. Minden nemzedéknek szembe kell néznie vele. Vigyázat, a leszegett konok áll fölött vizsgáztató tekintet ül.

Vizsgáztak itt már rosszul. Azok legelőbb, akik ismerték: az emlékezők; s akik szavalkat jegyezték. Akik emlékeztek mindenre, ami anekdóta, gyermek-szaj-történet, népszínmű-kellék, mindenre, ami bárkivel megeshetett; semmire, ami a forradalmár költő tette, gondja, vágya vagy szava, ami Petőfi sajátja és lényege volt... Tökéletes volt az agy mosás, törvényszerű a szelekció: a kiegyezés korának az apostol költője helyett a pipák és botok Petőfije kellett. Arra emlékezett. Tudomány helyett a Petőfi-kultusz teremtette meg, a nemzeti önszemlélet e torz hajtatását, a Petőfi-kultusz amelynek blaszfém díszsír helye jobban zár és mélyebben rejti a holtat, mint a csatasírk ismeretlen gödre.

Száz év telt azóta el. Petőfiről van már tudomány, van már az is, bár sokan bibelődnek még anekdótával. De ami rosszabb: az anekdóták Petőfije helyett megszületett az unalom Petőfije. Ütem vasárnap a képernyő előtt: egyetemista lányokat, fiú-

kat faggatott Petőfiről a riportter. Ezek a fiatalok nem utasítják el a forradalmárt; a műsor címe mégis az lehetett volna: Miért nem szeretem Petőfit? Mert túl egyszerű, mit mondhat bonyolult korunknak, szerencsés volt, világosan látta tenivalóit s tette.

Nem korholom én az ifjúságot; fiúk hibájáért magának tegegyenek szemrehányást az apák! De mért nem tépi szét megünt tankönyveit az ifjúság? Mért nem olvassa kommentárokat nélkül Petőfit magát?

Unalmas? Szerencsés? Gondolkoztak már Petőfi halálán és halálköltészetén? E halálköltészet nagyon is materiális alapja a hányatott élet, a nyomor, a gyakori éhezés, egyáltalán nem képletesen, hiszen végülis egy közök lándzsa végezte el, amit számára tartogatott a sors...

Ott a csatasírk is: mindenki, akinek lova volt, megmenekült. Petőfi jó lovas volt. Néhány hete még meg volt a hatása. Beműlt kaptja, de eladta, kellett a pénz a családnak, fuvarra, dajkára, kenyérré. Életébe került a szegénysége.

Pedig hát a bőség kosarából, melynek „ha majd” költőszavát nem akarhatta örökké hátráló jövőidőnek, a bőség kosarából vett volna ő is, „egyaránt”, vagyis egyenlő mértékben, mint mindenki más. Azt hiszem, szeretett volna jól élni ő is, palotát az országnak, kényelmes és tiszta lakást magának, Júliának selyemruhát, Zoltán fiát Párizsba, talán a Sorbonne-ra küldeni...

san? — a másíknál túlteng a mozgás. A látvány olyan, hogy a nézőt teljesen leköti és nem tud a szövegre figyelni. Így aztán nem tudja, hogy mi miért van; öncélúnak tűnik a cigánykerék, a bakugrás, a fejlenállás, a sőtörés stb. (Bár a korabeli dokumentumokból, levelekből összeállított rész nehéz nyelvezetű, mégis érdekes lett volna, ha képesek lennének ráfigyelni. Talán másodszer megértjük. Mert az előadást meg kell nézni újból, hogy minden világos legyen és azért is, ami igazán tetszett.)

A rock két legszebb és leg-hatásosabb jelenete: a gulla, amikor a „történetben” Tánácsis kiszabadításához érnek és a zárókép. („Oh szabadság hadd nézzünk szembebe...”)

A produkciót — amely a Petőfi emlékünnepeknél méltó része volt — Paál István állította össze és rendezte, zenéjét Vági László szerezte.

BENJÁMIN LÁSZLÓ:

Halhatatlan szabadság

A szász polgárok kimentek temetni és fosztogatni a halottakat.
— Dögölj meg! — mondták, s élve eltemették Petőfi Sándort Segesvár alatt.
Két héttel később a császári kormány épp így rabolt és épp így temetett: A birodalom sírgödrébe dobta a szabadságot és a nemzetet.

A költőt és a népet eltemették? Szörnyű kísérlet és reménytelen, bár fosztogatás volt és temetés volt száz évig a magyar történelem.
De él Petőfi, nem halt meg a nemzet! Él a szabadság! A cár s Görgey, Deák és Tisza, Horthy és a császár hiába ástak mély gödört neki.

Nem haltak meg, de felnöttek a népek, és meghallották Petőfi híreit; leomló trónok zajában tanulták a zsarnokok, hogy mily szörnyű a nép! Megunta a haszontalan könyörgést, jegyvert ragadva, úgy szerzett jogot — győzött a nép! És hol a cár, a császár, a kelet-európai zsarnokok?

Félmillió lerázta már a tőke uralmát, épített szabad hazát; terjed a tűz a szívből és a földön, harci zászlóit bontja a világ.
A végső küzdelem kürtjei szólnak a városokban, a gyarmatokon — eljött dicső korszakod, népszabadság, győzelmes proletárforradalom!

Európában és a tengeren túl mozdul a nép, a föld alá nyomott. Megreng a föld a nép nagy erejétől, lerázta hátról a zsarnokot! Hol ágyú döbög, kürt szól, vörös zászló lobog, s vágatnak fűző paripák, ott áll Petőfi, s zengi messzehangzón a halhatatlan szabadság dalát!

Egy nap — 1848 március 15 — történetét játssza el az Egyetemi Színpad 18 tagja igen szép, lelkes előadással. Az elején Jókait idézik: „Ezt a napot Petőfi napjának nevezzé a magyar nép, mert ezt a napot ő állítja meg az égen, hogy alatta végig küzdhesse a nemzet hosszúra nyúlt harcát szabadsága ellen-ségeivel. Egy reggeltől estig tartó édes álom volt ez az egész nap egy folytonos győnyör, mely olyan édes, hogy szinte fáj.”

Majd a Marsellaise következik; Petőfi napló-részlet; utalnak az Európán végigvonuló, hazánkhoz is egyre közeledő forradalmi hullámra. A kör egyre szűkül — még tehetetlenek vagyunk. Ezt fejezi ki az országgyűlés eredménytelenségét jelképező — fel akarnak kelni, de nem tudnak — mozgáskompozíció is. Mind a kettő nagyon jó, akárcsak a Dicsőséges nagyurak kísérő pergő dobolás.

A produkció ott vált ki elő-ször igazán magávalragadó ha-

Petőfi-rock

tást, amikor a szereplők a „Korán reggel az ifjak kávéházába siettem...” kezdetű napló-részletet énekelve felmennek a Maximum lépcsőjén és magukkal tudnak hívni a közönség közül jónéhány embert. Ez meg is ismétlődik, a Nemzeti dalnál — ekkor már jóval többen csatlakoznak hozzájuk. A vers és a napló-részlet zenéje gyönyörű.

Március 15. dicső tetteit, — nyomdaelfoglalás, tizenkét pont kiosztása, Tánácsis kiszabadítása — épp úgy eljátszák, mint Pest hatalmasainak rémületét, a helytartótanács fejvesztettségét, a nevelésügyi feltételezéseket és elképzeléseket, a pánikot. Csak még az elsőt szépen felépített, kifejező, és nem utolsósorban, érthető mozgással kísérik, addig — talán szándéko-